

Asia: VN/25323/2021

Luonnos valtioneuvoston huoltovarmuusselonteoksi

Lausunto Utlåtande

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Utlåtande om kapitel 1 Inledning

-

Lausunnot lukuun 2. Kansainvälinen yhteistyö

Utlåtande om kapitel 2 Internationellt samarbete

Esitämme lisättäväksi, että järjestöillä on tärkeä rooli kansallisen vastustuskyvyn rakentamisessa mm. hybrdivaikuttamisen torjumiseksi. Lausunnossa on todettu (s.5), että ”Naton perussopimuksen kolmas artikla velvoittaa Naton jäsenmaita ylläpitämään omatoimisesti jatkuvaa kansallista vastustuskykyä hyökkäyksille.” Järjestöillä on potentiaalia toimia kouluttajana mm. hybridiuhkiin vastaamisessa. Järjestöt voivat toimia sekä oman henkilöstönsä että jäsenistönsä kouluttajina. Järjestöjen tietoisuuden kasvaessa hybrdivaikuttamisesta ne voivat viedä viestiä myös kansalaisille. Esimerkiksi Turvallisuuskomitean järjestöyhteistyössä on suunnitteilla järjestöille räätälöitävä koulutus hybrdivaikuttamisesta. Järjestöt huomioivat myös erityisryhmiä häiriötilanteissa, esim. lapset häiriötilanteissa, mikä parantaa myös haavoittuvimpien ryhmien vastustuskykyä erilaisissa häiriötilanteissa.

Ehdotamme myös lisättäväksi, että pelastusalan järjestöjen osallistumista tulisi UCPM:n kautta tulisi vahvistaa.

Sivulla 8 kuvataan EU:n pelastuspalvelumekanismia. Pelastusalan vapaaehtoisilla on tutkitusti (Vapaaehtoisten ja viranomaisten yhteistyö-raportti SPEK 2020) kiinnostusta osallistua pelastusalan kansainväliseen yhteistyöhön. Pelastusalan vapaaehtoisten ohjautumista/ osallistumista UCPM:n kautta tulisi tutkimuksen mukaan kuitenkin vahvistaa (Situational Picture of Volunteerism in the Baltic Sea Region SPEK 2021).

Lausunnot lukuun 3. Huoltovarmuuden toimintaympäristön kehitys ja sen vaikutukset

Utlåtande om kapitel 3 Utveckling av försörjningsberedskapens verksamhetsmiljö och effekterna av denna utveckling

Kansalaiset mainitaan vain viitteenomaisesti selonteossa. Esim. sivulla 10 (Digitalisaatio ja kyberturvallisuus) todetaan, että kansalaisten palvelut ja rutiinit ovat riippuvaisia viestintäpalveluiden ja -verkkojen luotettavasta toiminnasta. Kansalaiset voivat kuitenkin myös itse tahattomasti vaarantaa kyberturvallisuutta ja heillä on merkittävä rooli digitalisaation hyödyntämisessä.

Huoltovarmuuden toimintaympäristön kehitys ja sen vaikutukset-luvun alussa kerrotaan, että kansallinen riskiarvio huomioi väestön ikääntymisen ja että asialla on merkitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden kannalta. Tätä ei myöhemmissä osaluvuissa kuitenkaan huomioida, esim. s.11 vain todetaan: ”Hyvä kyberturvallisuuden taso saavutetaan kun jokainen digitaaliseen yhteiskuntaan kytkeytynyt toimija kantaa oman vastuunsa sen toteutumisesta.” Esitämme selontekoon kirjattavaksi, että kansalaisten osaamisen ja toimijuuden tukeen tulee kiinnittää erityishuomio etenkin niiden ihmisten osalta, joilla on rajoitteita kantaa itsenäisesti vastuunsa asiassa (esim. ikääntymisen tuomat rajoitteet).

Lausunnot lukuun 4. Kansalaisvarautuminen

Utlåtande om kapitel 4 Medborgarnas beredskap

Kansalaisten väestönsuojeluvälmiuksien ja omatoimisen varautumisen kehittämistä ja kouluttamista ei nykyisellään rahoita mikään taho. Esitämme, että rahoituksen järjestäminen ratkaistaan pikaisesti.

Sivulla 12 mainitaan koronapandemiaan heikentäneen väestön kriisinkestävyttä ilman viittausta, mihin väite perustuu. Turvassa-kyselyn (2021) mukaan asia ei ole näin. Mm. luottamus viranomaisiin oli pysynyt lujana, luottamus mediaan kasvanut, edelleen on vahva auttamisvalmius ja uskomus, että saa itse apua sitä tarvitessaan jne. Samoin Kotitalouksien varautuminen ja kriisinkestävyys -kysely osoittaa, että kriisitietoisuus, varautuminen erilaisiin häiriötilanteisiin ja auttamisvalmius ovat kohonneet. Eli kriisinkestävyys on vahvistunut, ei heikentynyt. Esitämme, että tekstistä poistetaan em. lause.

Esitämme kansalaisten väestönsuojelu- ja siviilivalmiuden parantamista viranomaisten kanssa, tiedonsaannin turvaamista (erityisesti monikulttuurisuus ja syrjäytyvät ryhmät) ja kokonaisturvallisuutta koskevan koulutuksen rahoituksen lisäämistä (Turvallisuuskomitean järjestöverkoston selvitys 04/22). Sivulla 12 onkin mainittu parlamentaarinen komitean pitävän

tärkeänä, että kansalaisten vapaaehtoismintaa kokonaisuusturvallisuutta tukevassa toiminnassa edistetään.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuuden toimintamalli

Utlåtande om kapitel 5 Verksamhetsmodell för försörjningsberedskapen

-

Lausunnot lukuun 5.1.5 Sektorikohtaisen varautumisen lähtökohtia

Utlåtande om kapitel 5.1.5 Utgångspunkter för den sektorsvisa beredskapen

-

Lausunnot lukuun 6. Sotilaallinen huoltovarmuus

Utlåtande om kapitel 6 Militär försörjningsberedskap

-

Lausunnot lukuun 7. Huoltovarmuuden kehittämislinjauksia

7.1 Huoltovarmuuden taloudelliset resurssit

Utlåtande om kapitel 7 Riktlinjer för utveckling av försörjningsberedskapen

7.1. Ekonomiska resurser för försörjningsberedskapen

-

7.2. Huoltovarmuuslainsäädännön ajantasaistaminen

7.2. Uppdatering av försörjningsberedskapslagstiftningen

Raportissa on linjattu, että huoltovarmuuden käsitettä tulee pohtia uudelleen suhteessa kehittyvään toimintaympäristöön. Huoltovarmuuden käsitteen uudelleenmäärittelyllä saattaa olla vaikutuksia myös järjestökenttään. Esitämmekin lisättäväksi, että huoltovarmuuden käsitteen uudelleentarkastelun yhteydessä tulisi tarkastella, onko yhteistyössä mukana kaikki tarvittavat järjestötahot.

7.3. Sektorikohtainen varautumisen ja yhteistyön kehittäminen sekä osaamisen varmistaminen

7.3. Utvecklande av den sektorsvisa beredskapen och det sektorsvisa samarbetet samt säkerställande av kompetensen

Esitämme lisättäväksi, että järjestöt tulee ottaa mukaan kriisivarautumiseen ja kriiseihin liittyvään harjoitteluun (s. 35). Kolmas sektori voi olla mukana eri tavoin, kuten kouluttamassa ja toimimalla paikallisena, alueellisena ja kansallisena resurssina. Sivulla 35 mainitaan, että: ”Kansalaisten ja pk-yritysten tietoisuuden ja osaamisen kehittämiseen on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota.”

Kuitenkin pyydämme huomioimaan, että esim. kansalaisten osaaminen on jo nyt resurssi, ei pelkästään kehitettävä asia. Osaamista on kertynyt kansalaisille, kuten esimerkiksi 72 tuntia – konsepti osoittaa.

7.4. Verkostomallin kehittäminen sekä jatkuvan yhteiskunnallisen vuoropuhelun tarve

7.4. Utveckling av nätverksmodellen och behovet av en kontinuerlig samhällsdialog

-

Lausunnot liitteeseen 1

Utlåtande om bilaga 1

Sivulla 36 on linjattu: ”Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyön verkostomallia kehitetään edelleen ja vahvistetaan vastaamaan nopeasti muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksia.” Lisäksi sivulla 31 on mainittu keskeisinä toimenpiteinä yksityisen ja kolmannen sektorin välisen yhteistyön tiivistäminen. Esitämme tarkennettavan, tarkoitetaanko tällä huoltovarmuustyössä mukana olevien järjestöjen kanssa tiivistettävää yhteistyötä vai myös uusien järjestöjen mukaanottoa.

Sivulla 37 on mainittu: ”Huoltovarmuutta turvataan useilla eri tavoilla. Keskeisiä keinoja ovat talous- ja elinkeinopolitiikka, lainsäädäntö, varastointi, varautuminen, jatkuvuudenhallinta, valmiussuunnittelu ja sopimukset.” Järjestöt linkittyvät / voisivat nykyistä paremmin linkittyä kuntien valmiussuunnitteluun, kuntien kumppaneina (esim. kuntien kokoamat verkostot, joissa mukana kaikki turvallisuuteen linkittyvät alueen toimijat ml. järjestöt). Järjestöillä ei välttämättä ole huoltovarmuuden kovan ytimen kanssa tekemistä, mutta välillisesti viranomaisia omalla osaamisellaan tukevana tahona kuitenkin, minkä esitämme huomioitavaksi tekstissä.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Övriga allmänna kommentarer om redogörelsen

Sivulla 5 ehdotamme seuraavassa kohden täsmennettävän verrokki-maan käsitettä, eli onko kyse maista, joissa on Suomen kaltainen toimiva ja kattava malli? ”Suomalaista huoltovarmuusmallia pidetään kansainvälisesti vertailtuna toimivana ja kattavana. Suomen verrokkimaita varautumisessa ovat esimerkiksi Sveitsi, Australia, Kanada, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat.”

Sivulla 5 mainitaan Naton seitsemän perusvaatimusta. ”Suomen kansallinen huoltovarmuusmalli vastaa nykyisellään hyvin Naton seitsemän perusvaatimuksen tarpeisiin.” Ehdotamme perusvaatimusten kuvaamista/luettelointia tekstissä.

Sivulla 6 kappaleen 2.1. lopussa on mainittu Naton jäsenmaiden tarpeiden ensisijaisuus ja viitattu Norjan ja Suomen sopimukseen, kuitenkin kpl loppuu lauseeseen, joka on irrallinen suhteessa kappaleen muuhun sisältöön (kursivoitu): ”Jos Natoon kuulumaton maa tekee esimerkiksi kriisiajan huoltovarmuusyhteistyöhön liittyvän sopimuksen Naton jäsenmaan kanssa, sopimuksen

soveltaminen on aina toissijaista Naton jäsenmaiden samanaikaisiin tarpeisiin nähden. Esimerkiksi Norjan ja Suomen kahdenväliseen huoltovarmuussopimukseen sisältyy tätä koskeva varauma. Valtioneuvoston ajankohtaiselonteosta antamassaan lausunnossa eduskunnan puolustusvaliokunta toteaa, että Nato-jäsenyys parantaisi Suomen huoltovarmuutta.” Seuraava luku 2.2 käsittelee kahdenvälisiä yhteistyötä lisää, mutta ko. luvussa ei tuoda esille Nato-jäsenyyden mahdollisia vaikutuksia (esim. viitaten siihen, että Nato-sopimukset on ensisijaisia). Esitämmekin luvun 2.1 Nato-kirjauksia sopusikin lukuun 2.1 siirrettäväksi.

Sivulla 7 EU- yhteistyötä koskien toimialana termi ”avaruus” on epätarkka, onko kyseessä avaruusteollisuus? ”Direktiivissä määritetään yhdeksän kriittistä toimialaa, jotka tarjoavat tällaisia palveluja. Toimialat ovat liikenne, energia, pankit, finanssimarkkinat, terveys, vesi- ja jätevesihuolto, digitaalinen infrastruktuuri ja avaruus.”

Gröndahl Mika
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK

Kekki Tuula
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK - Muut lausunnon valmistelijat:
Kaisa Eskelinen, Mika Gröndahl